

SMIL FLAŠKA Z PARDUBIC

Nová rada

K VYDÁNÍ PŘIPRAVIL

JIŘÍ DAÑHELKA

ORBIS - PRAHA

1 9 5 0

jsou spojeny, jak již řečeno, rýmem jednoslabičným. Rýmy jsou celkem nenápadné a nevtravé; rýmová technika je tak ve shodě se zásadami výstavby Nové rady.

Verši a rýmu je věnován obsáhlý rozbor Gebauerův, připojený k jeho vydání Nové rady. V něm také Gebauer navrhuje zvláštní čtení některých slabik a skupin slabik, aby se vyhovělo požadavku pravidelné osmislabičnosti. Hrabák tyto snahy odmítá s tvrzením, že básníkům ve 14. století nezáleželo na takové pravidelnosti, jakou od nich vyžadovali theoretikové poslední čtvrti minulého století. (Z tohoto důvodu není v přítomném vydání v žádném případě verš neplný nebo nadměrný rekonstruován na osmislabičný jen proto, aby se dosáhlo žádoucí osmislabičnosti.) Sám se však podrobněji zabývá otázkou metrické hodnoty slabikotvorného -l- a -r- (v cit. spise str. 44-45). Rýmové technice Nové rady a eufonické hodnotě verše věnuje Hrabák obsáhlý rozbor (v cit. spisu str. 47-55).

POČÍNÁ SE NOVÁ RADA

886

Král lev, ten času jednoho
byl rozeslal poslov mnoho
po všech krajích na vše strany,
po svá kniežata i pány,
5 po zvěř veliký i malý,
aby všickni před ním stali.
Tak se byl o to utázal,
že také orlovi kázal,
aby, pojma ptactvo všaké,
10 by<1> u jeho dvoru také,
neb ho bylo vše poslušno.
A to bieše dobřě slušno,
by slyšeli jeho slovo,
neb tehdy panstvie orlovo
15 k moci krále lva slušalo,
těch časov, když se to dalo.

Tehdy orel bez meškánie,
slyšev královo kázanie,
sta před králem <s> svými ptáky,
20 ano již zviehat hluk taký,
ani se před králem brojie,
k jeho poslušenství stojie,
čakajíce rozkázanie.
Tehdy král bez meškánie
25 poctivě a velmi míle
orla přivíta té chvíle,
se ctí jej k sobě přivínu.
Popatřiv na tu družinu,
děkova z toho orlovi,

30 že jest k službě tak hotový.
Když se sebrali biechu,
což král káže, nevědiechu.
Tehdy král lev rukú kynu,
chtě jim zjeviti příčinu,
35 proč se jim [kázal] sebrati
a všem vuokol sebe státi,
vece: „Slyšte, moji milí!
Viem, že ste vždy věrni byli
otci mému do skončenie.
40 Ve všech zemiech tajno nenie,
že vaší radú i pomoci
veš svět byl pod jeho moci.
Téhožt vám také úfaji,
jakožt vás v téj vierě znaji;
45 kniežata, páni, rytieři
i všě obci, jakž vám věři!
Vidíte, žeť jsem král mladý,
protož prosím vaše rady.
Radiž každý, jakž kto stojí,
50 k rádu, k zemskému pokoji,
což jest mé ctné, také vaše.“

Orel podlé krále stáše,
což král prosí, by neváhal
a raditi neodtáhal,
55 neb proto všěm býti kázal.
Snad by [někto] rád otázal
řka: „Kaké jest to pravenie?
Já mním, že to pravda nenie,
ani kto múdrý uvěři,
60 by mezi ptáky neb zvěří,
jakž svět světem, byl sněm taký.
Leč má úmysl někaký,
chtě nás v omyl uvěsti krásně,

99 a

za pravdu nám pravě básně.
65 [Viemet], že zvěř nerozumie
aniž co mluviti umie;
ktož skládal to pravenie,
vždyt při dobrém smyslu nenie,
snad mní, bychom byli děti.“
70 Dávám to tobě věděti,
ktožkoli má to myšlenie,
věz, žeť to múdrá věc nenie,
ktož praví to, toho ptáti,
ale což praví, na to dbáti,
75 jest-li dobré, by srozuměl,
zlého sě vystřieci uměl.
Buď ktožkoli, netbaj na to,
jest-liť pravda, přijmi za to,
nepleta se v další práci.

80 Již sě k svéj řeči navráci,
kdežto lev orlovi velí
raditi a řka: „Muój přieteli,
nic to nepodobné nenie,
ty počni řeč, nečníň dlenie!“
85 Orel se od toho vzdáli
s kázní a řka: „Milý králi,
račiž mě zbaviti toho,
neb máš ctné družiny mnoho,
ještoť mají smysla více.
90 Zdali proti slunci sviece
jasně kdy muůže svietiti?
Takež já málo raditi |
tuto uměji k tvěj ctnosti.
Protož, králi, z tvěj milosti
95 máš tuto dobrých bez čísla,
ještoť mají více smysla;
kaž jim raditi počieti.
Pakli vždy nebude chtieti

99 b

tvá milost bez toho býti
100 a vždy mně bude raditi,
tuť také, ač neumiem,
však rád poviem, což rozumiem,
najlepšému tvému ctnému.“

Král lev odpovědě jemu:
105 „Rač se toho nedáliti,
ctný orle, a rač raditi,
což vieš, ještoť jest mně hodné.“

I všem se zda podobné;
což jich bieše při tom hluku,
110 ti všichni k tomu ponukú,
aby se orel nedálil
a radil, to každý chválil.
Toho již nemoha zbýti
orel i je se mluvíti
115 králi, takto řka jemu
i všem, ktož biechu při sněmu:

„Já jsem na to vyjel z domu
i své všecky pojal k tomu,
abych učinil tvú vuóli,
120 což jedno rozkážeš koli,
abych hotuov byl i k svádě,
a když potřebuješ, k radě.“

Orel radí

„Ne, v tomť nechci [odmlúvati].
Račiž, králi, poslúchati
125 a na to mysliti pilně,
aby v tvém srdci nemylně
měl vždy na paměti Boha,

jenž tě vyvolil ze mnoha
a dalť lidi, zbožie i čest.
130 A to vše v jeho moci jest,
prodlíti toho i vzieti,
tě živiti i umořiti.
Ten, jenž nevýmlyvné moci,
komuž ráčí, móż spomoci;
135 i móżť [věčný] život dáti,
také do pekla poslati.
Jenžto šeredně provinie |
a jeho vuóle nečinie,
jsú jeho daru nevděčni,
140 tyť poselá v oheň věčný,
kdež odpočinutie nenie.
Jehož chválí vše stvořenie,
toho měj na srdci vázně
a vždy přemietaje snažně
145 o téj drahé velebnosti,
tak naplníš srdce ctností
a budeš ctně kralovati.
Budeš-li se Boha báti,
budeť zbožie trváti i čest.
150 Počátek múdrosti jest
báti se Boha najviece,
na jeho velebnost zřiece.
Věz to, že člověk všeliký,
buď malý neb veliký,
155 ktož v Boží bázni stojí,
vše se ho stvořenie bojí,
on sám pak nikohého,
jedno nejviec Boha svého,
bydle vždy v jeho bázni.
160 Ale ne tak činie blázni,
jenž se světa bojie viece,
jemu se slíbíti chciece,
jenžto nemóž dlúho státi;

100a

musé se zlých lidí báti,
165 smrti, pekla, čerta také
i příhody nejednaké
a jsú v nejednaké strasti
žasajíce se propasti,
onde jě svědomie vini.
170 Toť mnohý nemúdrý činí,
Buoží bázeň v sobě ruší,
pak se všeho báti muší,
cožkoli v světě stvořenie,
a nikdy bezpečen nynie.
175 Protož, králi, razi tobě,
měj Boží bázen při sobě,
nade vše toť tobě hodno:
budeť tvé srdce svobodno,
jehož všecko jest poslušno.
180 Toť jest, králi, tobě slušno.
Tak dojdeš rajského zbožie,
staneš-li u bázni Božie. |

Boha se jest slušno báti
a nadto jej milovati.
185 Nadarmo by usiloval,
ktož by Boha nemiloval;
by na oheň dal své tělo,
neb dělal najtěššie dielo,
což pod nebem býti móż,
190 žádnému to nepomóż,
nemá-li milosti k tomu.
Račiž rozuměti tomu
a svú mysl na to dáti:
jestiť jej proč milovati,
195 jakož svědčí Písmo svaté;
i člověčí rozum také
svědčí, že to jinak nenie.
A k tomu vede přirozenie.

100b

Bud' starý neb bud' robě,
200 ktož pozná přieteľa sobě,
an jej beze lsti miluje,
na to snažně usiluje,
aby mu se týmž oplatil
a té milosti nestratil
205 a vždy hledá jeho libosti.
A jestli pak že kto zproští
koho, an převelmi snuzen
anebo na smrt odsúzen:
nad toť má jej milovati
210 a toho zasluhovati.
Poněvadž se v světě děje,
že druh druhci tak přěje,
když se naděje od koho
přiezni, viec miluje toho:
215 čím pak viece milovati
Boha slušie, znamenati
toho Pána laskavého,
jenžto, Slovo otce svého,
k nám na tento svět jest sstúpil
220 proto, aby nás vykúpil,
laskavě se k nám přibratřil;
kto by právě srdcem spatřil,
že ráčil člověkem býti
a z Dievky se naroditi,
225 tak nám se v těle přiblížil
a v tom se velmi ponížil;
svú dobrotu v tom dal znáti,
s hřiešnými chtěl | obcovati,
aby od hřiechův odvrátil
230 a k milosti jě navrátil,
jich temná srdce osvietil
a k svéj milosti roznietil.
Ten předobry sám jediný
dobrovolně, bez své viny

101a

235 trpěl muky nejednaké
pro naše spasenie také,
aby nás k bydlu navrátil,
ješto Adam byl potratil,
trpěl jest pro tu příčinu,
240 aby dosti za naši vinu
Bohu Otci tak učinil;
jenžto sám byl neprovinil,
ale byl nade vše čist,
náš milý Pán Jezukrist,
245 tak se obětoval za ny
a bolestné trpěl rány
a krvav od vrchu do pat
a trudně na kříži rozpat,
ten, ješto vešken svět stvořil,
250 pro nás svú svatú krev prolil
a svú smrtešdnú hořkostí
dobył nám věčné radosti.
Jenž tak pro ny usiloval,
kto by ho pak nemiloval,
255 an nám s sebu kralovanie
chce dáti pro milovanie!
Protož nic tak pilné nenie
nám, než jeho umučenie
na srdci vždy přemietati
260 a v milosti se kochati.
Ale jest mi velmi divno,
že mnohým to tak protivno
slyšeti, jenž v něm jest spasenie,
Ježíšovo umučenie,
265 jenž najviece zbudí k milosti
a vede k věčné radosti
a vsecky nám hřiechy shladí,
[protivné věci osladí].
Milost Vavřinci svatému,
270 ta osladila rošt jemu.

I dnes, ktož jest v téj milosti,
vsecky přemóž protivnosti,
by byl v kaké koli núzi. |
Ktož jiej zakusí, ten túží
275 a roste v milosti spoře
a vyžene vsecko hoře.
Ani se ten kdy zamutí,
čiež srdce Ježíš natrutí
tú nevýmlúvnú sladkostí.
280 Ktož tak přebývá [v milosti,
s tím přebývá] v jednom těle
Jesus Kristus, věz to cele.
Kde bych se sám řečí stavil,
poniž žádný nevypravil
285 o téj milosti bez cíle.
Jedno zpomínati míle
o drahém Božiem umučení,
to upřiemo vede k spasení.
Toť nám snímá vsecky hřiechy,
290 tak duójdem věčné útěchy
s Ježíšem, kdež život věčný,
[budem-li toho vždycky vděčni]
daru, jímžto nás obdařil.
Nešťastný, kto by to zmařil,
295 nebył jemu vděčen z toho,
a vezem od něho tak mnoho.
Buď ktožkoli ve všem světě,
buď chudý, starý neb dietě,
ktož chce znamenati toho,
300 každý vzal daru přemnoho.
Vsecky pak lidi zřiediece,
tehdy ty, králi, najviece
darováns od Boha svého
ctí, zbožím z milosti jeho,
305 dary mnohými bez čísla.
Žádný nemá tolik smysla,

by vypravil jeho chválu
a štědrost jeho nemalú.

Nadtoť, králi, pravi tobě,
310 měj na srdci vážně sobě,
že Ježíš své svaté tělo,
jenž pro ny těžce trpělo,
i svú krev jest nám ostavil
a v svatěj církví oslavil
315 na pamět svého umučenie,
aby [brali] posílenie
všem dušém | svým pokrmem,
ktož přistupují s rozumem.
Tiť sú vždy toho bezpečni,
320 ktož sú té milosti vděčni,
že jim [nikdy] neubude
milosti, ale přibude.
Nevděčnost vše dobré duší,
jako zlý vietr vysuší
325 studnici Božie milosti,
jenž jde jeho šlechtností.
Viz, byť ten vietr nezsušíl,
v tobě milosti nezrušíl.
Bydliž a tak Boha chvále
330 toho najvětčého krále.
Najprv hledaj Boha svého
a všecko čiň ve jmě jeho.
Nebudeš nikdy vomýlen,
budeš-li tak Boha pílen,
335 ve všem se ho dokládati.
Tak budeš ctně kralovati
nad lidem poddaným tobě.
Sám také dobudeš sobě
nebeského kralovanie,
340 jemuž nikdy konce nenie.
Nebud také skup na zboží,

102.

ač chceš mieti milost Boží.
Což jest Buóh dal zbožie tobě,
nechovajž ho skúpě sobě,
345 podávaj ho štěďřě dále.
Přišlat ohyzda na krále,
kterýž skup jest a nedaří,
ten chováním zbožie zmaří
slovo dobré, chválu i čest.
350 Dobřě tobě slušno jest,
když připadne sbožie tobě,
daj štěďřě, nechovaj sobě:
tudy cti a sbožie nabudeš,
stokrát bohatějí budeš.
355 Již sem, králi, pravil mnoho.
Vystřiehaj se také z toho,
což jsem tuto z své hlúposti
pravil, králi, | tvě milosti,
by ráčil míle přijieti
360 a mně za zlé nemieti.“

Král lev k tomu odpovědě
a na orla míle hledě:
„Netřebať se [omlúvati];
ale věrně děkovati,
365 ctný orle, chci tobě věčně
a toť přijímati vděčně.
V ničemž si mě neomýlil.
Bóhdaj by mne v tom Bóh posílil,
cos mi radil, abych požil
370 a ve ctnosti se rozmnožil,
pamatuje vždy tvá slova.“

Tak král orlovi děkova.

102b

Levhart radi

Potom vece levhartovi:

„Mój věrný a vždy hotový,
375 tys najprvnější z mé rady,
tebůť sem bezpečěn všady
a nad jiněť úfám, to věz,
protož, což vieš, to mi pověz.“

Levhart vece: „Žádný králi,
380 orlovuť já radu chváli
a raziť se jie držěti,
chceš-li prospěšenstvie jmieti,
jehož mé srdce vždy žádá.
Ale máť jesti sprostnie rada,
385 však v tom nezději meškánie,
máť se státi tvé kázanie,
čozs rozkázal k tvěj libosti.
Buóh velebný z své milosti,
ten tobě pójčil za chvíli
390 svého lidu mieti píli,
jenž jeho krvi kúpen drazě.
Dojdeš-li s ním, tobě blazě,
[tam do nebeské té radosti,
pravímť, králi, tvěj milosti].
395 Čehož se koli přichvátíš,
tam mnoho lidu obrátíš;
kterůž koli pójdeš cestú
[k črtu] neb k [rajskému] městu,
tamť jich puójde s tebu mnoho.
400 Protož razi, drž se toho,
coť k věčné radosti vede,
budeš mieti | radost [sebe],
žes přišel v nebeskú chválu,
a nad to radost nemalú
405 těch, jenž tvým příkladem zbudú

103a

pekla a vždy s Bohem budú.

Puójdeš-li na zatracenie
— král nikdy bez hluku nenie —,

auvech, co jich tu zatratíš
410 a sám to hořce zaplatíš
pro jich zatracenie příčinu
a sám také pro svú vinu.
Protož, mój pane i králi,
já tě tak velmi chváli,
415 lidé, na [tvě] skutky zřiece.
To pamatuj vždy najviece,
aby najprv Boha svého
hledal nežli co jiného.
Nedrž se velikého spanie,
420 a když pak vstaneš za ranie,
buť toho najviece pilen,
aby nábožně a míle
mši slyšel a Boha chválil,
všeho se jiného vzdálil,
425 v ponížení srdce svého
zbuda myšlenie jiného,
své tělo tak k tomu trudil,
v sobě náboženstvie zbudil,
myšle na Pána Ježíše,
430 jehož všě nebeská říše
chváli i všecko stvořenie,
bez něhož nic dobrého nenie.
Toho vzyvaj věrú celú,
klaněje se jeho tělu,
435 jenž na pamět umučení
dáno jest nám k utěšení.
K tomu se svú myslí blížě,
pomni muky jeho kříže.
Tak budeš vežde prospěšen,
440 ve všech příhodách utěšen,
mši svatú najprvé slyše.

A potom, ktož v radu slušé,
kaž jim všem u sebe býti.
Třebať se často raditi
445 pro příhody nejednaké.
Toť slušie věděti také,
by vždy věrné | měl v své radě.
Pakli by kto radil mladě,
nikdy ho netrp na dlůžě,
450 ač zbýti chceš mnohé núze.
A kohož poznáš ve cnosti,
toho přijmi k své milosti,
neb což mluví, to srdcem miení,
pro nic toho nepromění,
455 pro dary, pro přiezen žádnú,
jenž věru mocně vládnú.
Dobřěť to dóstojno jest,
čiň jim rád nad jiné čest.
Zlato, stříbro vieru lomí:
460 co zlého činie lakomí,
ješto dary v radu berú!
Ti svú nesklidnú nevěru
obci vše zlé přivodie.
Toběť, králi, najprv škodie,
465 nebs ty hlava lida svého.
Požívaj v tom smysla mého,
aby to právě rozsúdil,
nevěrného z rady pudil,
jenž tak pokútně zlost kutie
470 a celú zemi zamútie,
aby naplnil svú škříni.
Obec jich nic neviní,
nebt oni toho nevědie;
na tět, králi, všeho hledie.
475 Protož sezři pilně radu,
ať na tě viny nekladú.
Múdrý král má múdré mieti

103b

v své radě, ač chce prospěti.
Po radě pána poznati,
480 kakú jemu chválu vzdáti.
Vystřiehaj se také z toho,
ať jich nenie v radě mnoho:
ve množství jest rozbrojenie,
v úmyslech svornosti nenie.
485 Král múdrý, ten má mír všady,
[široký kraj] a úzké rady.
Cizozemcív v radu nevnaď
a v chlapiach naděje neklad,
by jě vnaďil v pilnú radu,
490 neb to neslušie tvému řádu.
Ale urozené pány,
jenž sú ve cnosti poznáni
a dobřě vzchovalí v zemi, |
razit se raditi s těmi.
495 Pravímť z pravé viery tobě,
[hodiet] se obci i sobě.
Budiž téj rady vždy pilen,
nepřátelóm budeš silen,
tiem odoláš mnohé vojně
500 a kraluje vždy pokojně.

A když pak bude po radě,
tož po své velebné vnaďe
máš ve cnosti za stuól siesti
a, jakž králi slušie, jiesti,
505 kdež se množstvie dobrých brojí,
ne v malém a úzkém pokoji.
Tu také ať jiní sadú,
každý podlé svého řádu,
jakož čest na kom příleží.
510 Preláty, biskupy, kněží,
ty vzlášče v čest slušie mieti,
vždy duchovním stuól počěti,

104a

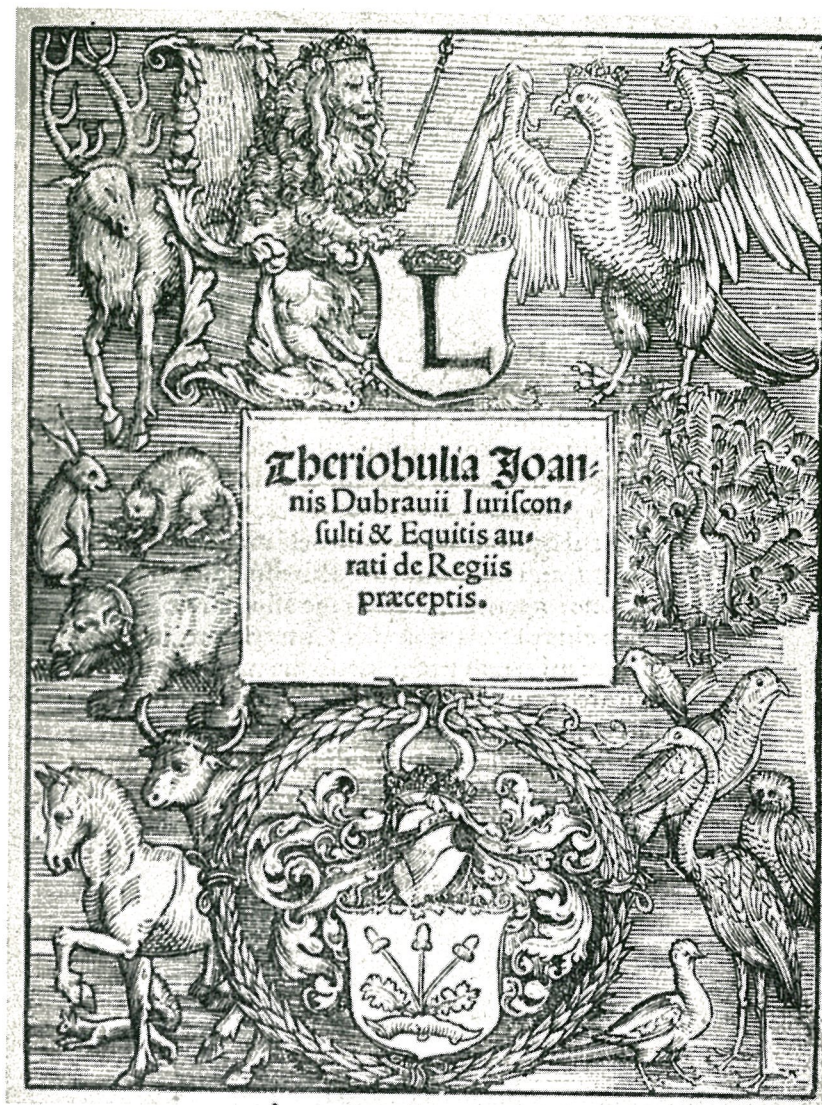
na jich duóstojenstvie hledě.
 A když již bude po obědě,
 515 buď ochoten <s> svú družinú,
 ať se k tobě míle vinú.
 Třeba-li jest s tebú komu
 mluvíti, nebuď lěň [k tomu],
 řeči ochotně přěslyše,
 520 ne hněvivě, ale tíše,
 daj odpověď lidu celú,
 ať každý s tváří veselú
 od tebe jda byť děkoval;
 a což dieš, ať by zachoval,
 525 ať by ti lidé neláli,
 ješto sú dřiev děkovali.
 Tvé slovo ať jest vždy čisté,
 což dieš, to buď velmi jisté,
 neb všeliká sprostná slova,
 530 tať mají býti králova
 jistějši, než když [přisahá]
 kupec [a] svú ruku ztahá.

Již sem, králi, mluvil dosti.
 Máš múdré, statečné hosti,
 535 ještoť sú na to přijeli
 a ve všem tvú vuóli zděli,
 aby jich každý pověděl,
 což by nejlepšího věděl.“

Sokol radí |

Sokol, ten najblíže stáše.
 540 Králi se podobno zdáše,
 by se toho neodvláčil
 i jemu raditi ráčil.
 V tom nic nečině meškánie,

104b

Titulní list latinské parafráze „Nové rady“, pořizené Janem Dubravíem a s názvem „The- riobulia“ vytištěné v Norimberce r. 1520. (Skutečná velikost dřevorytu 12,5 × 17,2 cm)

sokol učini kázanie
i je [sě] mluvíti směle
545 a řka: „Králi, věz to cele,
veš svět musí na tě zřieti,
budeš-li jedno sám chtieti
požívati dobré rady,
550 zveleбіš své jméno všady.
Ti, ktož sú poddáni tobě,
— měj to naučení sobě —,
by na ně ruky neztahal
ani kdy násilím sahal,
555 ale vždy dobrotivě
bránil jich a milostivě,
ať tě milují a chválé.
Sahaj tam přes mezi dále,
ktož tvým násilé učiní
560 neb kto jinak províní
zpuřnú myslí a hrdostí
a nechtiece tvé milosti
svú službú poddáni býti:
těmť se slušie protiviti.
565 A když se poddadie tobě,
přijmi jinú mysl k sobě,
[vypustě z svého srdce zlosti,
přijmi je míle k milosti]
a séhni pak opět dále.
570 Toť bydlo slušie na krále,
tiem rozšíříš svůj meč sporě
na vše strany až do moře.“

Nedvěď radí

Když sokol to dopovědě,
král vece: „Nuž ty, nedvěde,
575 [prav také, což jest na myslí]

na to sme jsem tuto přišli,
aby každý podle řádu
mně pověděl svoji radu.“
Nedvěd vece: „Toť se stane,
580 posluchajž, můj králi, pane!
Každýť radí, cožť sám činí,
v tom já jich nic nevini:
mluvie podle přirozenie.
Mět tu rady jiné nenie.
585 Měj ve všem | vždy svú vóli,
cožť se líbí jedno koli:
sladké pitie i jedenie
i ve spaní sděj své chtěnie.
A ktož co na tom překazí,
590 toť já tobě směle razi,
daj mu bez meškánie ránu,
dokudž neodstúpí v stranu,
ať se tvoji tebe bojie,
třěsúc se před tebu stojie,
595 což činíš, ať každý chválí
řka: „Toť dobřě, milý králi.“

Ihned po nedvědovi
zmluvi takto k řeřábkoví

Řeřáb radí

král a řka: „Milý hosti,
600 prosím, radiž mi k méj cnosti;
umieš raditi, to vědě.“

Pomlčav řeřáb povědě:
„Poněvadž neráciš zbaviti
a mně vždy velíš praviti,
605 králi, buď hotov k slyšení,

105a

ale nekvap k mluvení:
mluvenie častokrát škodí.
A velmi říedko se přihodí,
by kdy kto pykal mlčenie;
610 nikdy to slýcháno nenie.
Kto chce mluviti uměti,
nauč se prvé mlčeti.
[Každý podle přirozenie]
dvě uši má pro slyšenie
615 a jediná ústa k tomu,
aby právě rozuměl tomu,
že jest to na znamenie,
že užitečno jest mlčenie.
Nechať jiní, kto chce, brebcí,
620 ty mlč a znamenaj řeči.
Nebud' slovy velmi kvapen,
aby v řeči nebyl lapen,
neb mnohé královo slovo
po stu letech bude novo,
625 v desáté se zemi staví,
mnohýť ho v Římě popraví.

Málo mluv, ale čiň mnoho,
věrněť tě vystřihám toho. |
630 Buď v tom poslušen mé rady,
pilně shlédaj své úřady,
jenžto vládnú na tvém dvoře,
ať se množí tvá čest spoře,
nebudeš nikdy omýlen.
Vidúc, a ty sám tak pilen,
635 budeť každý hotověji
k tvému ctnému i snažněji.
Nadto o zemském úřadě,
neměj se tak k tomu mladě,
věz, kterak kto tvú obec súdí,
640 ať vdovy, sirotci, chudí,

105b

[po zlém odsúzené ztrátě]
plačíc netúžie na tě.
Všecka vina na tě spadne,
neb tvá milost najviece vládne
645 právem, všelikými súdy.
Mnohý v súdě těžce blúdí,
jenž od tebe jest usazen
věřě, aby byl snažen
pravdy, pomoci každému,
650 bohatému i chudému
by za roveň pravdu činil.
Ač bych já jich nerad vinil,
jižť jest zjevno v každém kraji,
žeť tu pravdu najímají.
655 Nejedem sě v úřad vkúpil
proto, aby lidi lúpil,
což nejviece móž vydřieti
přes nájem chtě sobě vzěti,
a nájem pánu zaplatil,
660 k tomu tobolku zbohatil.
Co se křivdy pro to stane,
ach, zlý a nevěrný pane!
A zda tě črt na to radil,
aby miesto sebe sadil
665 z peněz v úřad lakomého?
Pravím podlé smysla svého;
kdež se súdce daru [kují],
mnohokrát křivý ostojí,
svú při vede vedlé chtěnie.
670 Někdy se také dcky změnie
jedné straně ku pomoci.
Lakomstvo jest také moci,
že pravdu grošem zastieni
a právo | v křivdu promění;
675 toť lakomstvo mnohé [mračí].
Protož, ač tvá milost ráčí,

106a

muož to dobrě znamenati
a na to sě dále ptáti.
A to, králi, tvá jest práce,
680 tobě to razi na krátce,
o to již nemluvě mnoho,
ač jest v [úřadě] co toho
a v zemském súdě neřádu:
jsú-liť takoví v úřadu,
685 neroď sě k tomu leniti,
ale rač jě vypleniti,
ať sě jiní jimi kází
a v též zlosti sě nezmaží.
A tiem, králi, rač nedlíti,
690 nedaj jim v tom déle býti,
ač chceš býti k Bohu sčasten
a jich zlosti neúčasten.“

Tak řěřáb skona svá slova.
Král lev jemu poděkova,
695 jeho radu velmi chvále.
[Pak] zezřěv na jiné dále,
málo poseděv a mlče,
tož pak vece: „Nuž ty, vlče,

Vlk radí

raď také, neroď meškati!“
700 „Ba, králi, toť sě má státi,
zjevímť věrně svú radu.
Kde muožěš, netrp hladu.
Kto chce, jednaj rynské skoky,
ty vždy naklaď oba boky.
705 Toť jest velmi zdrávo tobě,
neboť já hádám sám po sobě:
z sytosti buojnost pochodí;

i co tobě, králi, škodí,
na svú moc se rozpomena,
710 že mimo tě nenie pána,
muóžeš, což chceš, komu vzéti.
Pakli mně ráčíš popříeti
krávy i ovce na dvoře,
vydruf, což jest i v komoře.
715 Naleznuf já cestu k tomu.
Jenž mají potřěbu v domu, |
ve dskách změtenie přičini,
uviežit se jim v dědiny.
Budú-liť žalovati chtieti,
720 nedaj jim před se vstúpiti.
Věť [mi] lépe, svému hrdině,
komuž vzato, ten jest u vině,
na tohoť sě jest hněvati,
chce-liť z toho žalovati.
725 Leč bez viny, leč buď s vinú,
jít sě vždy uvieži v dědinu.
Buduf lép tobě slúžiti moci
všudy vuókol bera moci,
kde co vzieti, tu se ptaje.
730 Z daruóv tebe neupomínajě
[vždyť] hotov budu <s> svú sběří.
A cožť nás jest, všeť sme šefí,
divoceť hledíme z kukly.
Na kohož bychom se schukli,
735 tohoť viec Buóh zapomane,
až sě nám v rucě dostane.
Miluj ty, ješto tak derú,
kozy, ovce s chalup berú,
a mievej je rád v svéj radě:
740 tiť sě dobrě hodie k svádě.
Tudy tvá milost dolící,
745 což chceš, nechať veš svět křičí.“

106b

Sup radi

Potom sě sup v řeč uvázal,
jakž jemu král raditi kázal,
745 řka: „Králi, toť nynie škodné,
což vlk radi, jest podobné.
Tiem, králi, rač nemeškati,
na odúmrti sě ptáti,
kde kto umřěl v kterém domu.
750 Jít sě dobrě hodím k tomu,
na třetí zemi já čiji,
kde kto umřěl, ihned zvyji
a pověděť ti noviny,
zda by mi dal ty dědiny.
755 Budú-liť sirotci kací,
a od čeho sú v deskách zmatci?
Netbaje panského súdu,
do jich let držěti budu,
anebo snad ještě dále,
760 maje pomoc | svého krále,
hospodářstvie budu vésti.
Veš kraj mój sě tiem proněsti,
a jít pořád z domu klidím,
což tu prodajného vidím,
765 nechce tomu shníti dáti,
káži vše pořád prodati,
což tu koli, to vše [schytím]
[k tomu všechny lesy zmýtím],
aby mě potom pomněli
770 sirotci, když by dospěli.
Udá-li se jim umřieti,
tepruv kvasy budu mieti;
věčněť já jich zapomanu,
a mněť dědiny ostanú.“
775 Ještěť by byl viece blučal,
tož král kynu, aby mlčal.

107a

Jelen radí

Tož jelen podjě řeči
řka: „Králi, nestroj sěči!
Kdež móžeš, jednaj ku pokoji,
780 toť tobě předobřě stojí.
A rač zlych nemilovati,
nad nimi popravovati,
nad nevěrnými zloději.
Za pravduť to řieci směji:
785 nedaj činiti násilé.
S dobrými ochotně, míle
přebývaj, vina je k sobě,
toť já věrně radím tobě.
Vešken svět o to stojí,
790 chtě rád bydliti v pokoji.
Zlodějí i násilníci
na to dú, i válečníci,
válkami chtiece dobyti,
by mohli v pokoji býti.
795 Ale to vedú neřádně,
protož nedobudú snadně
násilím pokoje sobě.
Toť já, králi, pravi tobě,
ktož dobývá sobě pýchú
800 pokoje, myslí netichú,
ten pokoj nebude trváti,
nebezpečnoť jest v něm spáti.
Zle dobytého ktož požívá,
řiedko ten bezpečen bývá;
805 když nemní, bude ubuzen, |
ktož tak zlým zbožím oblúzen.
Každý rád o pokoj stój,
toť jest vždycky smysl mój.
Mnohý bydliti [neumie]
810 [u] pokoji, ani rozumie,

107b

že drah jest, ani má cěny.
Svój pokojný stav proměni
a bude potom pykati
a viec sě k témuž nenavrátí.
815 Ktož zlého stavu dobude,
blázen jest, ač jeho nezbude
dobrovolně, bez přiekazy.
Králi, tvěj milosti razi,
pamatuj rád své předchozie,
820 kterak jsú kralovali v Božě,
Bohu i lidem jsúc mili,
dobrú paměť ostavili.
Jich kroniky přemietaje,
na dobré sě skutky ptaje,
825 túž stopú aby rád chodil
a dobrým nikdy neškodil.
Nad zlymi popravuj krutě,
ať dobrých lidí nemútie.
Tady dojdeš cti i sbožie
830 a k tomu milosti Božie,
ještoť každý dobrý žádá.
Toť, králi, tobě má rada.“
[Rytieř páv tudiež stáše,
na krále svého míle hlédáše.]

Páv radí

Tož pak podlé téhož práva
835 dosta sě třieda na páva.
Ten radi z úmysla ctného
řka: „Ját nevědě jiného
poraditi tvé milosti,
840 než podlé své velebnosti:
králi, choď vždy v krásném rúšě.
Toť dobře tobě příslušie,

aby vždy byl v rozeznání,
kdež jsi ty a tvoji poddaní,
845 v krásě se rúcha kochaje,
libost toho v srdci maje,
žes tak povýšen nad lidi. |
Každýt sě tebe ustydí,
mušě tě vždy v čest mieti,
850 z daleka na tě hleděti,
vysoko tě u mysli vážě,
jakž tvé dostojenstvie káže.
Přemietaj to u mysli vážně
a o to stój srdcem snažně,
855 aby se vně osvietil ctností,
jakž podlé své dostoynosti
jsi krásným rúchem ozdoben.
A tak nebudeš podoben
k hrobu, jenž zbielen po vrchu,
860 a vnitř má škaredú mrchu.“

Kuón radí

Kuón, ten mluvieše svobodně
řka: „Mluvi páv podobně,
neb to, králi, slušie na tě,
aby chodil v ryzém zlatě.
865 Nad to tobě pravi cele,
měj sě vždy rád vesele:
tanec, turnej, časté klánie,
szuova krásné panny, panie,
ať sě tiem tvé srdce kojí,
870 když sě svedú páni tvoji
připraviec sě bohatě;
mnohý chce shořěti v zlatě,
táhnúc pod svými klejnoty.
Pak sě silně sběhnú roty.
875 Tu mnohý na tom potkání

108a

letění sě neobrání
a tak těžce bude ztlačen.
Ty pro to nebuď rozpačen,
když sě tak rytieřsky sberú,
880 tepút sě i v tvář sě zderú,
křičiec: „Reta! Reta!“ v hluku.
Ihned nejednoho ztlukú
opáčivše jej na ruby,
mnohémuť vytepuť zuby.
885 Tuť mnozí svú vuóli zdějí
v takém | rytieřském turneji.
Svých srdce vuóli napasú,
ktož jsú koli při tom času.
Po tom ať tvé srdce stojí;
890 rytieřstvie nechce pokoji.
Ihned potom bez meškánie,
kdežto stojie panny i panie,
buď hotov býti na poli,
kdežto rytieři kolí.
895 Všady slyšeti trubače;
mnohýt křičí na vazače,
aby mu dal dřěvo v rúče,
sahá [kopie] i bez kotúče;
až sě strach dívati tomu,
900 ondeť třieská jako z hromu,
když silná bůfe z uoblaka,
kdež jest rytieřstva zběř taká,
aby sě tomu okojil,
vždy rád veselé strojil.“

Kokot radí

905 Ihned tudiež podlé koně
kokot stáše sě kaboně
i mluvieše múďřě dosti
řka: „Já pravím tvé milosti,

108b

buď dobrotiv svému lidu.
910 Ale ktož pak nechce klidu
a tobě se chce protiviti,
nikakž mu nedaj v tom trváti,
aniž daj pokoje sobě,
ažť se jeliž poddá tobě.
915 Ohlásiž tak svú moc všady,
protivná města i hrady
pod svú moc aby přinutil,
ale nikakež aby nemútil
těch, jenž jsú vždy v tvéj [porobě].
920 Nad toť, králi, pravím tobě,
aby nikdy nespal mnoho,
věrněť tě vystřichám toho.
Buď veždy bedliv nad sebu,
ať zlý duch nevládne tebu.
925 Neb ktož jest tak diáblem lapen
a tiem hřiešným snem otrápen,
z hřiecha v hřiech jej diábel vodí,
an nečije, kto, co jemu škodí.
Všudy v těle hřiechem hyne,
930 zatiem ten drahý čas mine;
ač jej tak marně ztratí,
však jeho věčně nenavrátí;
své hrozné škody nevidě,
ani se za svú hanbu stydě.
935 Když taký bude probuzen,
tepruv zvie, že bude oblúzen,
pozná, že svá vuóle vzteklá
přiemo jej vede do pekla.
Tiem snem neroď nikdy spátí,
940 a rač na to snažně tbáti,
by se v dobrých skutciech trudil,
ty, jenžto spie, k tomu zbudil
ctnými slovy i příklady,
jenž nemají dobré rady.

109a

945 Ktož jest tak těžce zablúdil,
radímť, aby jej ubudil
a trestal [jej] věrně z toho
[kázni], jakž slušie na koho.“

Volek radi

Volek, ten z věrné sprostnosti
950 vece: „Pravi tvé milosti,
čehos se dobře uradil,
na to svú mysl usadil,
nechtě toho prominúti,
nedajž sebu nikakež hnúti,
955 veď to vždy u věrněj přiemosti.
Ale netvrď se ve zlosti,
by vedl zlé zamýšlenie,
tuť mé rady nikakž nenie.
Ale v dobrém skutku snažně
960 pracuj vždy i převážně;
nenechávaj pro zlé lidi,
neb Buóh tvé myšlenie vidí.
Najprvé zachovaj sobě
Boha, toť já radím tobě,
965 jenž prostú pravdu miluje.
Nadarmo ten usiluje,
ktož se chce všem zachovati.
Toť se nemóz nikakž státi:
neb se zlým pravda nehodí,
970 dobrý | vždy rád pravdu plodí.
Nemiluj nikdy zlých lidí.
A ktož pravdu nenávidí,
zlými skutky jest obtiežen;
nebo zlých lidí nepřiezen
975 lepší jest než láska k sobě.
[Za pravdu toto pravím tobě.]“

109b

Hus pitomá radí

Hus pitomá znamenáše,
inhd podlé volka stáše,
mluviec, jakž na ni slušalo
980 a řkúc: „Slyš mě také málo,
králi! Ač jest tobě píle,
projiežděj se z kratochvíle,
ohleduje lúky i sady.
A v tom se drž mé rady:
985 nejezd dále nežli míle,
vždy se zase k humnóm chýle
pro příhody nejednaké;
to měj na paměti také,
ať tebe někto nezchytí.
990 Také [když se zechce] napiti,
netrp pro srdečnú mdlobu,
vína flašku měj vždy s <sobú>,
když se udá tak odjeti,
aby měl se co napiti.“

Osel radí

995 Osel se sprvu bránieše,
nikakž raditi nechtieše
řka: „Vieť každý, ktožt zde stojí,
že já ani strýci moji
nikdy smy k tomu nezváni,
1000 kdež se pilně radie páni.
Ihned nás poznají po uší
— pravduť pověděti muší —
jakožto blázny po řeči;
poznajíc, k takové věci
1005 nikdy nevolají v rady.
Protož což jest do mé rady?

Ját nesu, cožt na mě zvalé,
břiemě velké nebo malé,
nic o to nestýšti sobě.

1010 Takéž, králi, pravím tobě,
tys vzal na se břiemě vážné,
třebať v tom | paměti snažné.
Nehověje přieliš tělu
nesiž je s myslí veselú.
1015 Král i knieže, pán veliký,
biskup i prelát všeliký,
čím má na světě větčí čest,
tiem více u větčí práci jest.
Každémuť pravím na krátce:
1020 zbožie, čest není bez práce.
Ale mnohý o to stojí,
v sboží, ve cti chtěť pokoji,
ješto nemož spolu trváti.
Protož neroď o to státi,
1025 by chtěť kdy svému životu
ve cti jsa i dáti lhótu:
neboť jest to nepodobné.
Nadto což jest tobě škodné,
což by tě mělo potkati,
1030 by se uměl vystřiehati
[po] těch, jenž jsú napřed sešli.
Kak jsú mnozí v zlosti klesli,
dotud sú zlost za zlost kladli,
najposléze tak těžce padli,
1035 ve cti, v životě zhynuli,
potom pekla neminuli.
I dnes, kto tú cestú [chodí],
těž se jemu to přihodí.
Tu cestu slušie minúti
1040 a na jinú se dobrú hnúti,
kdežto lidé nepadají.
Tak přímo jda, dojdeš k ráji,

110a

kdež jest bydlo bez přiekazy.
Toť já tobě, králi, razi.
1045 Na oslat to vědie všady,
žeť nikakež nejde tady,
kdež vidí klesajíc jiné:
ihned se s cesty vyvine.
Mnohý člověk též nečiní,
1050 vida, kdežto padli jiní,
cti se váží i spasenie,
tadyž jde na zatracenie.“

Holub radí

Inhed pak tiem pořadem
holub vece takým řádem:
1055 „Králi, já pravím tobě,
měj vždy | pamět při sobě,
aby nikdy v svéj náhlosti
nemstil, radímť tvé milosti.
Ač jest kto provinil
1060 a [co] nemúďřě učinil,
žeť se zdá veliká vinna
a k náhlěj pomstě příčina:
nadto měj vždy rozmyšlenie,
neb tu spravedlnosti nenie,
1065 kdež súdce v svém hněvu súdí.
Tadyť mnohé čert přeludí,
žeť od spravedlnosti zblúdie,
v hněviech křivě, zle odsúdie.
Kdežto súdce jest hněvivý,
1070 ten často [vydá] súd křivý.
Hněv má v sobě tyto moci,
ktož se jemu dá přemoci,
žeť z múdrého bude blázen
čině nečest a nekázen.

110b

1075 Hněvem v svém rozumu lapen,
náhel, ke všiej zlosti kvapen,
kohož náramný hněv pálí.
Rač to znamenati, králi,
jakož oheň dřievím svietí,
1080 tak se hněv řečí roznieti.
Mnohý pro přielišné řeči
z hněvu přijde k marněj sěči.
Protož nic lepšího nenie
proti hněvu než mlčenie:
1085 o kohož se hněv pokusí,
mlče jej najďřiev udusí.
Tak čině s Boží pomoci,
hněvu odejmeš všechny moci.
Pak přída ku paměti zdravě,
1090 křivé rozeznáš i pravě,
bylo-li by se proč hněvati.
Toť slušie pamatovati,
že tvój hněv těžce uškodí
a mnoho zlého přivodí,
1095 i od všelikého pána,
komuž moc nad lidmi dána.
Protož odolej vždy zlobě, |
maje tu pamět při sobě,
žeť Buóh milostivě činí:
1100 ne ihned mstí každé viny,
hově, trpě našě zlosti,
chtě nás vrátiti k milosti.
Takéž od nás chce Buóh mieti,
že mámy milostivi býti.
1105 Ještě, králi, pravím tobě,
jakž chceš milostiva k sobě
Boha mieti k každěj vině,
tak buď milostiv chudině.
Radímť milosrdně sieti,
1110 neb též budeš žieti.

111a

Pravímť, králi, při mé vieře
v kteréž koli [měříš] mieře,
v túž mieru bude oddáno,
jakožť jest ve Čtení psáno.“

Svině radí

- 1115 Pak holub konec učini.
Potom sě dosta na svini,
pakliž vepře, jenž tu bieše.
Slyšte, kakoť ten mluvieše
řka: „Toť jest, králi, má rada,
1120 což koli tvé tělo žádá,
daj ve všem vóli životu,
netbaj nic na čistotu.
Ve smilstvě skutky šeredné
jednaj v noci jako ve dne.
1125 I nechceš-li mieti [zámutku],
v takovém nečistém skutku,
bude-liť jej kto viděti,
jedno se neroď styděti,
na hřiech ani hanbu tbaje,
1130 na stav manželský sě neptaje,
podlé zlé vuóle, žádosti
zmaš sě, ukálejě sě v zlosti.“
Tak mluvi svině prokletá
pořád slova nestydatá.
1135 Byloť by mrzko slyšeti,
protož o ní chci mlčeti.

Hrdlice radí

Pak hrdlice bez odpory
vece takto z své pokory:
„Králi, pomni pilně toto,

1116

- 1140 že tebe Buóh povýšil proto
zde nad lidmi miesto sebe,
věz, žeť tomu chce od tebe,
aby plodil kázen i čest,
to vše, což jeho vuóle jest,
1145 duchovní v tom radu maje,
na Boží sě vuóli ptaje.
Dobrýt zlosti nenávidí:
měj v tom příklad dobrých lidí,
kak ti, jsúc v tomto životě,
1150 v řádu bydléc i v čistotě,
ve všem sě líbili Bohu.
Za jisté to říeci mohu,
trój stav nám jest zde ukázán;
ktož tiem [jedním] nenie svázán,
1155 [manželstvím], vdovstvím, čistotú,
nikakž k věčnému životu
ani k spasení má čáky.
Ktož jest koli člověk taký,
že tak bydlí bez zákona
1160 [a] v tom svůj život dokoná,
ten bez zákona zahyne
a věčně pekla nemine.
Toť chci naučení dáti,
rač v tom povolání státi.
1165 Jsi-li k manželskému řádu
povolán, měj v tom mú radu,
bydliž, jakž ten zákon káže,
Boží vóli nad svú vážě.
Bude-li to v Božím chtění,
1170 že tvój stav jinak promění,
budiž do smrti v čistotě,
viec netbaj jiného chotě,
všeho sě veselě vzdále,
v čistém vdovství Boha chvále.“

Zajec

- 1175 Zajiec po svéj vázě plašě
také při tom sboru stáše
řka: „Králi, měj se na péči
a nestroj se k žádněj sěči,
ale ve všeliké pótce
1180 buď jakožto na poskocě.
Netbaj | oděnie ani meče,
nebt každý snázě uteče,
ktož se braní nepřetěží,
nerovnět rychlej běží.“

112a

Vrána

- 1185 „Chceš-li se budúce škody
vystřieci i zlé přihody,
což tě má potkati potom,
napřed rád přemietaj o tom.“
Tuto řeč mluvieše vrána
1190 a řkúc, že: „Všeliká rána,
kteráž předvděna bude,
vždy jie spieše člověk zbude
a někak se snáz vyvine
a se zlú se pótktú mine,
1195 napřed zvěda, ne v ty doby.
Chceš-li ty zbýti chudoby,
takět já radu dám k tomu.
Najprv buď opatren v domu,
v hospodárství i na poli;
1200 často sám přihlédaj k roli,
kak tvoji rataji voří.
Tak se tvého sbožie přispoří.
Vše opustě, těš se tomu
a nejezd daleko z domu

- 1205 a nadto do země jiné,
ať hospodárství nezhyne.
Ani se ptaj kam za moře,
čakaj novin v svéj komoře.
Tot já, králi, radím tobě.“
1210 Tať se rada slíbi kobě,
strace, vrabci i strnadu,
všickni chválěchu tu radu.

Beránek radi

- Beránek pokorně, tíše
králi radi proti pýše
1215 řka: „Měj srdce vždy pokorné
a všecy úmysly dvorné
aby z sebe pustil z kořen,
neb Buóh [pro něhožs ty] stvořen,
tomu od počátku byla
1220 pýcha i vždy jest nemila.
Pro pýchu musil upasti
diábel do věčné propasti.
I dnes, ktož se pýchú nadme,
tudiež | do pekla upadne,
1225 kdež jest pláč i bydlo strašné.
Tu jest pyšných bydlo zvláštne,
kdežto luciper jest jatý
pro pýchu věčně proklatý.
Ktož tak čertu v pýše slúží,
1230 tu k němu muší v tůž núzi,
v biedu, v [smutek], v věčné hoře.
Protož daj srdce pokoře,
níže se v sobě, nehrdě,
pamatuje velmi tvrdě
1235 v srdci pokorně a tíše
řeč svého Pána Ježíše:

112b

Ktož se níží, bude zvýšen,
a ponížen, ktož jest pyšen.
Ta předrahá jeho slova
1240 ať vždy jsou v tvém srdci nova.
Buóh jest milovník pokory
a na toť je <s>stúpil s hóry.
Mocný Buóh, ješto vše stvořil,
znamenaj, kakť se jest pokořil:
1246 učil nás a sám se níže,
jsa poslušen na smrt kříže,
slovy učil i příklady.
Držmy se v tom jeho rady
pokornú myslí a čistú,
1250 tak pójdem po Jezukristu.“

Čáp

Čáp vece: „Králi, měj za to,
žeť jest věrná rada tato:
beránek jest radil právě.
Ját [pak radím] o popravě.
1255 Ti, ještoť slovu poprávce,
a skutkem jsou zlí bezprávce.
Buď tobě nejvíce píle,
ať se neděje násilí
od těch, jenž popravu mají.
1260 Tak se na to pilně ptají,
by mohli omluvu mieti
tu, kdež by bylo co vzieti.
Nic se k tomu neoblenie,
což jest v domu, vše vyplenie,
1265 nedopustie jeho zprávy, |
dokudž stává které krávy,
skladúce naň vinu křivú,
i obilět vše vyživú.
A když všecko utratie,

113a

1270 tepruv jemu dědinu vrátie.
Tak věrný bude [oblúpen],
a zlý, ten bude vykúpen;
jsa ohavné smrti hoden,
všady v lidech jest svoboden.
1275 Ach, zlý poprávce, nehodný,
všem lidem, obci škodný!
Všaks vydán, aby zlé tupil,
ale sám aby nelúpil.
Snad tomu opak rozumieš!
1280 Ale pro malú věc umieš,
pro hus, kozu nebo krávu
křestiana dáš na popravu
s malú vinnú v ruce katu,
sám snad drže sto kop platu
1285 mocí, beze všeho práva!
Nynieť se pohřiechu stává,
že mnohý žije, dědiny
násilím držě, bez viny.
Kterak ten chce právě popraviti?
1290 Za pravdu to chci praviti,
ktož ten jest, měl by sám správně
najvýš viseti ohavně.
Kak ten pravý súd učiní
ktož na sobě má též viny?
1295 Králi, drž se mé rady;
dávaj takovým úřady,
ktožť věrně umějí vlásti.
Nedaj vlkóm ovec pásti,
neb to úřad nenie malý.
1300 Ktožť jest pak v dobrém poznalý,
tomu rač popravu přieti,
ktož má Boha na paměti:
ať hubí žhářě, morděťě,
i ktož na silnici běže,
1305 jenž jsou v zlosti jedovatí,

ať pořád všecy utratí,
klije jakžto v hlavu hada.“
Taka by čápova rada. |

Kočka radí

113b

1310 Kočka ihned mluvi potom
a řkúc: „Přizři, králi, o tom,
jakž jest čáp věrně radil,
aby poprávce usadil
na zloděje i morděře.
1315 K tomuť jest třeba špehěře,
ještoť ostře v noci vidí,
nebť [jest obyčej zlých lidí],
[žet] svú zlost nezjevně vedú,
po tmě viac než ve dne jedú;
neradíť zjevie své moci,
1320 kromě kdež mohú přemoci.
Protož ktož sě na to snaží,
musíť mieti tajnú stráží.
Zvěda, kde mají své stavy,
tak spieš nad nimi popraví.“

Tetřev radí

1325 Tetřev podlé svého řádu
také vyda králi radu
a řka: „Králi, tobě razi,
chceš-li býti bez přiekazy,
nebývajž tu, kdežť jest lidno,
1330 ale vždy, kdež jest úklidno:
v skalí, v horách, ne u poli!
Tu budeš živ po své vůli,
prostřed lesów, ne na kraji,
tuť sě tebe nedoptají.“

Pes radí

1335 Jeden pes tu také bieše,
ten všech psów slovo mluvieše
a řka: „Králi, radím tobě,
měj své věrné vždy při sobě.
Najviac, kdež jsi pohostinu,
1340 ať se tvoji k tobě vinú,
jenž o tvé dobré pečují.
A cožkolivěk učijí,
úklad nebo který skutek,
proňž by tobě přišel smutek,
1345 svú to snažností uhradie,
tomuť dojiti nedadie.
A když spíš na svém pokoji,
ať jsú věrní strážě tvoji |
veždy tudiež vedlé tebe;
1350 tak budeš bezpečen sebe.
Takét pravím tvé milosti,
vždy buď pilen myslivosti,
ke všelikakému lovu
měj svú mysl vždy hotovu.
1355 Honiž všeliká zviečata
[na shon nebo na] tenata
Tak čině dle kratochvíle,
pozbudeš túžebné chvíle.“

114a

Pes dokona a sova počíná

Pak pes dokona svá slova.
1360 Ihned po něm mluvi sova
řkúc: „Chceš-li rád pokoj mieti,
kaž všady pokoj zavfieti,
zamysle počet nebo radu.
Od toho máš [sjezdy] s zadu,

- 1365 aby, dočeka je noci,
ukradl se jim všem z uočí,
veždy se od hluka dále
<s> svými zvláštními u mále
při takovém temném času.
1370 Tak požíveš svého kvasu,
když se vešken svět uklidí,
prostranně beze všech lidí
v přepití sděje svú vůli.
Potom, cožť se líbí koli,
1375 tu vše učiníš bez studu,
když lidé při tom nebudú.“
Sýcova i kalúsova,
těch všech biechu taká slova.

Liška radí

- Liška podlé obyčeje
1380 jakžto se pochlebník směje,
křičieše, hlediec z nice
vece: „Žádný královiče,
však js' ty, najvětčie hospoda,
pošel z králového řáda,
1385 překrásný, a máš předosti,
nad jinés poznáný v múdrosti,
aniž máš na sobě vady!
Protož cožť jest třeba rady,
by jim | se tak chtěl poddati
1390 a jich rady poslúchati?
Neb kniežata, mocní páni,
ježtoť jsú k radě vydáni,
cožť nepodobného zvédie,
i v uočíť pravdu povédie,
1395 uchopiet tě po své vůli,
čehožť se uradie koli,

114b

- chtiec, aby poslúchal rady.
A tys člověk bujný, mladý,
nerod se tak zavázati,
1400 daj se jim, což chtie, tázati,
a ty buď živ k své libosti.
A k tomu máš nás menších dosti,
ježto, ač co na tě zvédie,
v uočíť toho nepovédie.
1405 Ale cožť zvieme na jiné,
toť tvé milosti nemine;
kteréž koli budú věci
stalé v skutku nebo v řeči,
což my zvieme na tvém dvoře,
1410 tajněť poviemy v komoře.“
Kuna, vydra tovařiška
též mluviechu jako liška.

Luňák radí

- Luňák, k tomu káně myšie,
ty král na krátce přēslyše.
1415 Těch biechu taková slova
řkúc: „Buď tvá mysl vždy hotova
k rytieřství i k šlechetnosti.
A to počni z své mladosti
vysokú myslí a hrdě;
1420 a v tom úmysle stój tvrdě,
jeliž vstúpiš v mužská léta.
Tož se zlepšíš, jako cketa
prijma obyčeje jiné,
nechajžť zbožie i čest zhyne,
1425 když zóstaneš při životě? —
Najposléze skonáš v téj psotě.“

Ježek radí

Ježek i to zvíře sysel
také bieše k tomu přišel
řka: „Což máš svých tvrzí všady, |
1430 tvrdá města, k tomu hrady, 115a
dobudíž na ně za času,
aby měl dosti soli k masu,
vína, k tomu také chleba
— tohoť jest každému třeba —
1435 i rozličnú k tomu špiži,
neb když se zima blíží,
již musíš o tom živ býti,
nebudeť viac lzě dobyti.“

Veveřek radí

Múdrý veveřek, ač malý,
1440 královi těch slov pochváli
řka: „Múdrát jest to řeč jistě,
ktož chce rozuměti čistě.
Králi, poslúchaj té rady
a hromazď sobě poklady.
1445 Mravence měj k příkladu,
kakoť ten, boje se hladu,
jsa přemalitékého těla,
těžké dielo snažně dělá.
Protož, králi, tobě pravi,
1450 dokudž jsi v síle a ve zdraví,
dobývaj pokladův sobě.
Tot já věrně radím tobě,
jímžto tvá duše omladne,
a těch zloděj neukradne.
1455 Před moli jest bezpečný
ten nebeský poklad [věčný]“.

Špaček radí

Špaček rozumnými slovy
takto řka mluvi královi:
„Pomni výsost svého stavu,
1460 žes lidem vydán za hlavu,
nad lidmi moc tobě dána,
aby tě měli za pána
nad jiné v tomto životě.
Protož nebuď [rád] v samotě,
1465 kdežť se zdá býti kolí,
v domu nebo na poli,
aby vždy byl s mocnú rukú:
nikdy nebývaj bez hluku!
Ať se tvé srdce kojí, |
1470 kdežto se družina brojí, 115b
knížata, rytieři i páni
vókol [tebe] na vše strany,
v nichžto [měj] své všecký poklady,
jimiž města, tvrdé hrady
1475 přemóžeš, kady potiehneš;
tak cti i zbožie dobudeš.

Totoť, králi, pravím také,
slyš rád řeči všelikaké
v piesniech i v každém pravení,
1480 nač se které slovo miení.
Uč se tak, aby rozuměl,
potom též praviti uměl.“

Rys radí

„Rysovět obyčeje mají,
vše v jednu stopu šlapají,
1485 velmi jsú povolní sobě.
Těž já, králi, pravím tobě,
aby nepřešel nikoli.

Buď to k šturmu neb na poli,
tak jednaj, ať lidé tvoji
1490 každý na svém místě stojí,
jakžto šikován v své rotě.
Když tak lid máš v té jednotě,
s rovným lidem jsa tak pilen,
nepřátelóm budeš silen.
1495 Pakliť běžie nepřátelé,
ty ihned nemeškaj déle
rychle se po nich zdvihnutí,
zda by je mohl postihnúti,
a [to] kdež jest v čirém poli.
1500 Do lesa neboh nikoli,
stíhaj jedno na tři skoky,
neb vieš, žeť jest [les] široký.
V lese nebo v hustém [chvojí]
nevieš, kdeť nepřítel stojí,
1505 byť se náhle nevyrazil
a tvého šiku nezkazil.
Protož drž se v tom mé rady, |
aby škody nevzal tady.
Měj to také na paměti,
1510 tomuť slušie rozuměti,
aby z svého chtění
pílně dělal své spasenie.
Pustě marnú všicku psotu,
chvátaj k věčnému životu,
1515 ještoť všichni věrní spějí
věru, [milostí], nadějí.
Těmi [třmi skoky] bez zlosti
dosiehněš Božie milosti.“

Papauch radí

Potad rys svých slov ukráti
1520 a papauch řeč uchvátí

116a

řka: „Tot jsou převěrná slova;
šťastný ten, ktož je zachová
v skutku, v [myslí], v své paměti.
Račiž, králi, rozuměti,
1525 že k Bohu nelze nikoli,
ktož chce zde mieti svú vůli.
Pravím to každému cele,
ktož zde má svú vůli v těle,
dokud živ jest v tomto zdraví,
1530 ten své časy marně ztráví
[a zde svú vůli utratí],
takže se jemu viec nenavratí.
A když život skoná smrtí,
budeť podán mezi čerty,
1535 jich vůli plniti muší,
jsa jim poddán s tělem i s duší.
Protož vzdaj Bohu vše chtění,
tak nalezněš své spasenie,
když ty zdáš svú vůli směle.
1540 Každému to pravi cele,
ktož by s Bohem býti žádal,
aby své vôle ostával
a [dal] ovšem vůli Bohu.
Zajisté to říeci mohu,
1545 aby měl naději [jistú],
[že tvú svatú vůli] čistú
Buóh jie chová a neutrátí,
k tvé ji potřěbě vrátí,
aby jie požíval věčně,
1550 v nebi kraluje bezpečně.“

Opice radí

Potom všetečná opice |
vece: „Žádny královiče,
oddaj svú vůli i chtění |

- i za všelikaké umění
 1555 čáry i zlato dělají.
 O toť slušie pilně státi,
 aby zvěděl chytré věci
 a k tomu neznámé řeči
 a všech jiných zemí hesla.
 1560 Pokus se i o vše řemesla,
 netbaj na to, ačť se zkazí.
 Toť já tobě, králi, razi,
 neroď nic tbáti na to.
 Ač všichni mají za to,
 1565 že ty k tomu nerozumieš,
 [protož měj ty za to, že vše umieš].
 Nad to, což kto kdy učiní,
 anebo kterak chodie jiní,
 spatřě stříhy i všecy krojě,
 1570 nemějš nikakež pokoje,
 ač téhož dobudeš sobě.
 Toť já, králi, radím tobě.“

Skřivanec radí

- Skřivanec jasně i vesele
 vece: „Králi, pravím tobě cele,
 1575 buď vždy myslí ustavičné,
 neb žádnému nynie sličné,
 ktož tak svú myslí nevládne,
 pro malú věc v žalost upadne,
 pro ztrátu nebo rovnú škodu,
 1580 aneb pro protivnú příhodu,
 když jemu nenie vše po vůli;
 ty toho nečín nikoli.
 Ráčíš-li přehověti,
 chcít o tom více pověděti.
 1585 Peklo, jakožto slýchámy,

Doznamená nova rada

Fallen ten qassu gednoho by kroze
 stal postow mnoho / dom seca kra
 suq nam sie strany / postba emie
 zata ypany / Doz mierz welky
 y mali / Aby m sstiky puzednym
 stali / Dal se bil otu y tazal ze
 take ortow y kazal / Aby poyma ptaqimo
 w stak by v rgeho swom take / neb go by
 to wse postu suo / A to bresse do byie stu
 mo / By stly stely gego slawo / neb tehdy
 paustwie ortow emozu kralu kra stu
 halo / Dwa qassom / Edy se to dalo / Echdy
 oreel bezmestane / Stly sem kralomozara
 nie / Stapuzed kralow swymy ptaky / Quo
 gyz z mierzat gluk taly / Any se puzed kra
 lem / Gungie / kzecho postlussen sty stogie
 Zakagiqe rozkazanie / Echdy kral bezmie
 stanie / postwie awelmi mle / Orka pzi
 wita te dymle / Beqti goy / Ebo die puzymy
 Wopatym natu / Gruzim / Dielowa zto go
 ortow y ze gyst / Eslizkie tak gotow y / Edy
 se sebraki / Dierqu / Gyz kral kaze nemiedie
 tqu / Echdy kral tem ruky / Gyn / Gbae gym
 zgebit / puzymy / proq se gym / ka sed rati
 A wsem / wuobol / sebe / stali / wce / stly / stano
 gy / mly / wrem / ze / ste / w / dy / mierz / by / li / Ot
 qy / men / do / ston / gome / w / em / sed / ze / mierz
 tany / nenie / kie / wassy / radu / y / pomoq / y / w / yz
 smet / by / pod / y / ego / moqy / Ech / oz / t / man / take
 y / fagy / tak / oz / t / was / w / t / ey / w / w / ne / znagi
 emezata / pany / riter / y / y / m / sie / ob / q / y / was / nam
 mierz / by / dite / zet / by / sem / kral / mlad / y / r

to upriemo jest pod námi.
Tam vždy bez odpočinutie
trpiec hrozne se mútie,
tu žádné naděje nenie,
1590 než pláč a zubóm škřípenie,
tma ústavná, věčné hoře.
Ale na nebi nahoře,
tam jest světlo bez přestánie,
v božství předivné kochánie,
1595 vždy jest tam den, nikdy noci,
žalost nemá žádné moci
ani který nedostatek, |
o němž můj jest smysl krátek. 117a
Pro<něž> praviti ukráci
1600 a k světu se navráci,
jenž jest prostřed tů obů
nebo má peklo [pod] sebů
a pod nebem jest, jakž vědě.
O tom vám něco povědě.
1605 Svět jest toho založení,
v něm nic ustavičného nenie,
tiť vědie, kterakť se dědie,
ješto jeho vuóli plodie,
ktož bydlé v tomto životě,
1610 kak jest poddán mnohé psotě.
Ač kto kdy šťastie nabude,
dlúho v tom trvati nebude;
až se kamosi ukradne,
nesčestie zase připadne.
1615 Svět jest v sobě pravá vojna,
řiedkoť v něm chvíle pokojná,
jasný čas, a potom mračný.
Ty proto nebud rozpačný,
by pro dešť, slotu nebo mrazy
1620 neb které světské přiekazy
chtěl smuten a truchel býti.

Nelžě jest těch proměn zbýti
každému zde v tomto těle.
Protož měj se vždy vesele,
1625 takež v noci, jako ve dne,
buď ústavné myslí jedne.
Nechť se svět jakž chce mění,
ty měj v svém srdečném chtění,
aby všelikú žádostí
1630 žádal nebeské radosti,
v světě naděje neklada.
Tot jest, králi, nás všech rada.“

Bobr radí

Bobr, zvíře něco hlúpe,
vždy se rád u vodě kúpe.
1635 Ten promluví králi s kázní
a řka: „Vždy se rád mej v lázni,
v teplé vanně se kochaje,
všeho jiného netbaje.
Tak měj svůj život vždy biele, |
1640 nad to čistotu v svém těle
zachovaj, ať se nečerní
od smilstvie necné poškvřny.
Poslúchaj, králi, mé rady,
stavěj sobě tvrze i hrady,
1645 vše dřievím a bez kamenie,
netbaj, ač i pevno nenie,
a to v dole, blíz u vody.
Nevaž sobě nic té škody,
ač se zruší a rozplyne:
1650 uděláš pak opět jiné.“

117b

Vlaštovice radí

Vlaštovice vece k tomu:
„Chceš-li rád pevnému domu,
chciť svú radu k tomu dáti,
rač od dřievie nedělati,
1655 ani na bahně u vodě,
ač se chceš vystřieci škodě,
ale na dobrém základu,
maje múdrých lidí radu,
ještoť raditi umějí
1660 a k věčnosti rozumějí.
Dělej tvrdé sklepy sobě,
ač chceš, aby trvalo tobě.“

Kolčava radí

Potom se dosta kolčavě.
Ta dosti múdrě rozprávě
1665 a řkúc: „Pravím jistě, králi,
že častokrát lidé malí
u mnohých příhodách jsou platni:
úkladníť jsou i udatni;
čehož nepřemohú mocí,
1670 smysl mají ku pomoci,
že tomu vždy odolají,
častoť silné přemáhají.
Mnohýt poznán jest v chytrosti,
ač se jest opozdil rósti,
1675 ale má od přirozenie
múdrost, rozum i uměnie.
Protož slušie rozuměti,
kak kterého máš v čest mieti:
ne, jakž vidíš na postavě, |
1680 ale uptajě se právě.
Jakž ctnost i moc zvieš do koho,
tak jej měj v čest podlé toho.“

118a

Slavík radí

Slavík ochotně a velmi mile
vece: „Králi, buď vždy píle,
1685 aby měl zpěvavé ptáky,
k tomu misterné zpěváky,
maje v tom své utěšení,
v rozličných hlasích proměnění,
kdež každý zvláště svú notú
1690 rovná se s druhým v jednotu.
Slyš také hlasy lahodné,
jimiž tvé srdce odmladne
i tvé všecko přirození,
nebt jest to zdraví prodlení.
1695 Pišce, hudce, ty měj také,
[od strun stroje všelikteraké].
Tiem se tvá hlava posílí,
maje takú kratochvíli
od výborných hudeb hlasu,
1700 najvíc podletního času,
ještoť ožívá koření,
veselí se vše stvoření,
když již máj v rozličném kvietí
dražě vešken svět osvietí,
1705 již povětríe všady hladké,
v němž slyšíte pěníe sladké
ve dne, v noci i v svítanie,
od ptáčkuov milé zpíevanie
v lesě, v háji i na poli.
1710 V tom měj útěchu k svéj vůli.
Ale to čiň takú měrú,
aby Boha s pravú věrú
chválil vždy v jeho stvoření,
a také v tom utěšení,
1715 aby v tom netrval celé léto.
Rozuměj lépe řeči této,

měj tak kvasy kratochvilné,
ale což jest více pilné,
toho nezmeškávaj tady.“

1720 Stehlík pochválí té rady |
i rozliční ptáci malí,
každýt z nich těch slov pochválí.

118b

Velblúd radí

Velblúd, nejsa té postavy,
však velmi múdrú řeč pravi
1725 řka: „[Přistav] své srdce k tomu,
kdež se stala žalost komu,
chuděj vdově neb sirotku;
maji-li protivnú puótku,
že kto křivě sahá na ně,
1730 měj nad nimi slítovanie.
Nemóžeš-li hned pomstiti,
slušiet s nimi žalostiti,
těšě je ochotně, mile.
Ktožkoli trpie násilé,
1735 neliknuj se, di rád k tomu;
neb lépe jest jíti do domu,
kdežto pláčí a kvielé
nežli kdežto kvas jest a veselé.

Múdrá slova jsú tak divna,
1740 bláznóm slyšeti tak protivna
těž slunce soviemu zraku.
Ty nebývaj myslí takú,
ale slyš rád múdrá slova,
přemietaj je sobě znova,
1745 vždy přemietaj v svéj paměti,
aby mohl rozuměti.
Tak přijdú k úžitku tobě.

Také měj stud při sobě,
ať se vždy tvé srdce leká
1750 v smilství každého člověka,
aby v svejm srdci byl strašen,
od mrzkého hříechu plašen.
Ale měj vždy mysl čistú
k svému Pánu Jezukristu,
1755 a styď se jeho víc než lidí,
neb on všecka srdce vidí.
I tvé najmenšie myšlenie,
toť před Bohem tajno nenie.
Protož pravím, králi, jistě,
1760 měj se ve všech činiech čistě,
v každú chvíli, v každém miestě,
tak budeš na pravej cestě,
ještoť přímo vede v nebe.

119a

Také nepřesahuj sebe,
1765 [slibuj] to, co můžeš dáti,
nerod se obtěžovati
sliby ani prací kterú.
Vše, což činíš, čiň pod měrú,
v skutciech, k tomu i v řeči,
1770 drž prostředek v každéj věci:
vše vhod lépe nežli mnoho,
ktož chce, znamenaj toho.“

Sýkora radí

Pak se dosta na sýkoru,
ta mluvi králi s pokorú
1775 a řkúc: „Sbožie světa toho
tak má v sobě biedy mnoho,
čím jeho kto více dobude,
tím víc nebezpečen bude.

Jakož trnie, ostré hlozie,
1780 takež bude v světě zbožie,
práci, nepokoj přivodí;
neb ktož ve cti, v sboží brodí,
ač kdy tělem odpočine,
z srdceť jemu těžkost nemine,
1785 ondeť pečuje a srdce krojí.
Ktož pilně po zboží stojí,
ten jeho dobývá tak snažně,
pracně, robotně, převážně,
dobuda drží je s péčí
1790 — ať o tom ukrátí řeči —,
ztratit s hroznú žalostí.
Protož pravím tvé milosti,
že všickni lakomci skúpí
jsú v svém rozumu tak hlúpi,
1795 mají v svém zboží naději,
jímž na věky neprospějí.
Ale dobrovolně chudí,
těch rozum nikdy neblúdí,
protivná škoda všeliká,
1800 jenž se světu zdá veliká,
tať jim za vlas nýnie škodna.
Jich mysl tak svobodna,
žádným lakomstvem nejata,
ta drahá chudoba svatá!
1805 Ktož sú tak skrovni v žádosti,
chudí jsúc, | mají přednosti,
jsú bohati i bez zbožie,
bydléc u milosti Božie.
Přibývá-li zbožie komu,
1810 nepřikládaj srdce k tomu.“
Tak sýkora řeč skona.
Potom se dosta na slona,

119b

Slon radí
 jenž také stáše v tom řadu.
 Ten králi da takú radu
 1815 řka: „Ostřiehaj snažně sebe,
 nebt' jsú všady vuókol tebe
 čertie lstiví i násilní,
 tvého zatracenie pilní.
 Bez přestánie, ve dne v noci
 1820 hlédaj, by je mohl přemoci,
 v zpovědi maje skrúšenie.
 Tiem jim vše utěšenie
 rušíš i všecku radost,
 když se nenavrátiš v hříechy, v zlost.
 1825 Dávámť to věděti cele,
 tiem smútiš nepřietele,
 bydle v ustavičné ctnosti.
 Toť já pravím tvé milosti.
 Máš-li v tom které přiekazy,
 1830 k tomu tobě takto razi:
 vezmi sobě posilněnie
 s Ježíšova utěšenie,
 pomni na jeho krev drahú,
 moc otejmeš svému vrahú.
 1835 [Pak sám nabudeš vsie síly,
 pomniž na to, mój králi milý.]
 Proti čertu, světu, tělu,
 měj k Bohu naději celú.
 Což sám od sebe nemóžeš,
 1840 s Jezukristem vše přemóžeš.
 Toť také slušie věděti,
 aby pilen byl svých dětí,
 ať rostú ve cti a v [kázni,
 nedaj jim bydliti bez] bázni.
 1845 Ktož na Buóh, na čest tbají,
 v tom tě věrně vystřiehají;

neb cožť obyknú z mládi,
 toť činie na starost rádi.
 Bydle s svatým, budeš svatý,
 1850 s prokuratým, budeš prokuratý.“

Noh radí

Noh, ten té řeči pochváli
 řka: „Když jsú | děti mály,
 máš jich ovšem býti pilen,
 tak, jakž mocen i silen.
 1855 Když přemóžeš [nepřietele],
 [toť] já tobě radím cele,
 nesmlúvaj se s ním na poli,
 což praví, nevěř jemu nikoli,
 vždy jej nes do svého domu.
 1860 A nauč své děti tomu,
 dávaje jim z toho vnuadu,
 ať též umějí za mladu.
 Tak, králi, pravím tobě,
 zlatto vždy mievaj při sobě.
 1865 Když bydlíš na svém pokoji,
 ať se jím tvé srdce kojí,
 hledě na drahé poklady.“
 Toť konec nohovy rady.

Jednorozec radí

Když král slyšal řeči mnohé,
 1870 tehdy zvířě jednorohé
 také mluvi králi jasně
 řka: „Měj se vždy čistě i krásně
 v skutku, v mysli, v každém diele,
 zvláště čistotú na těle.

1875 Toho drahého poklada
pilně chovaj, toť má rada.
Ktož panenstvie jednu zbude,
věčně jeho nenabude.
Protož měj [se] v myslí vážně
1880 a stráž své čistoty snažně,
neb ktož zde drží čistotu,
ten andělskému životu
rovná se, ač má úsilé.
Ježíšovi jest jim píle,
1885 jenž svých neostává v nůzi,
ktož jemu tak v čistotě slúží.
Toť také pravím za celo,
když chováš čistě své tělo,
mějž i mysl k tomu čistú,
1890 tak se slíbíš Jezukristu.
Čistota v ráj nedovodí,
kteráž z srdce nepochodí.
Protož měj čisté myšlenie
a to věz bez pochlebenie,
1895 že máš Ježíše při sobě.
Protož, králi, | pravím tobě,
hověj pilně hosti tomu,
neb jakž vynde z tvého domu
pro hříech nebo zlé žádosti,
1900 tak máš ihned diábly hosti.
Tiť mocně v tvé srdce sedú
a z hříechu v hříech tě povedú,
nemajíce práva k tobě.
Protož rúče před sám k sobě,
1905 aby pravému dědici,
Jezukristu královi,
dal přebytek svého domu,
neb on sám má právo k tomu:
on tě stvořil, pro tě sstúpil
1910 a svú drahú krví vykúpil,

120b

ne v stříebřě, ani v kterém zlatě,
ale hořce umřěl za tě.
Což se tehdy křivdy stane
Bohu, ktož se zapomene,
1915 po tak drahém vykúpení
dá svú duši k zatracení,
svú vůlí, [myslí] proklatú
v ruce pekelnému katu!
Pomni, králi, na to pilně,
1920 aby ve cnosti stál silně,
nedada nad sebú moci
diáblu, neb nemóž přemoci,
ani v hříech uvéstí nikoli,
jedno ktož jemu sám povolí.
1925 Tohoť on mocně osiehne,
za sebú do pekla vtiehne.
Jehožto pekelné moci
stráž se každý ve dne v noci!“

Labuť radí

Labuť vece: „Radímť tobě,
1930 dokudž máš čas daný sobě,
plačič a kvěl na své hříechy,
pustě všechny světské útěchy.
[Blaženi] jsú, ktož zde lkají,
neb ti útěchy čekají.
1935 Smuten buď, dokudž si v těle,
aby pak umřel vesele:
nebo kto zde rád v světě kvasí,
ten mra hořké má časy.
Hleď svým rozomem, ktož ráčí,
1940 vše|ckoť nás ponutie k pláči.
Pohleď před se, kam se stěžíš,
že přebystřě k smrti běžíš.

121a

Zajtra, dnes, v ktorú hodinu,
nevieš, kedy časové minú,
1945 v žiadny čas nejsi jist sebe;
[hotov-lis pak, otěž sebe].
Opatřiž se také z zadu,
kaks ztrávil svá leta z mladu,
mnohým přešeredným dielem,
1950 kochajě se v hřiešich tělem,
chvíli krátě [v marném] kvasu.
Auvech, co jsi ztratil času,
ještoť se viec nenavrátí,
protož máš čeho plakati!
1955 Zveda pak svóy rozom zhuóru
k tomu nebeskému dvoru,
tam uzříš nebeského krále.
S ním jsú dobří v jeho chvále.
Ktež jsú jemu živi byli
1960 a tento svět potupili,
tuť jsú, svěťí, mučedlníci,
apoštolé, zpovědníci,
panny i také vdovy.
Nelžě vypraviti slovy
1965 té radosti, ještoť mají
ti, jenž se v Božě kochají.
Do toho svrchnieho města
jest jedna úzká cesta.
Ktož kříž vezma, s věrú čistú
1970 nese jej po Jezukristu,
zapra své vuóle i sebe,
ten tú cestú puójde v nebe.
Poněvadž tam jíti žádáš,
co den ode dne odkládáš?
1975 Rúče plač zde na své hřiechy,
tak duójdeš věčné útěchy.
Hleď také pod se do pekla
na lita zvieřata vzteklá,

na hrozně, potvořeně čerty,
1980 kdež hřiešní žádají smrti,
ale smrt se od nich dálí
a věčný je oheň pálí.
Tu pláč jest a hoře věčné,
auvech, bydlo nebezpečné!
1985 Anebo v tom nejsmy jisti,
u milosti-li jsme, čili v nenávisti.
Nižádný nevie do sebe, |
pekla-li hoden jest, či nebe.
Protož máme se lekati
1990 a smilování čekati,
abychom zbyli plamene.
Leč má kto srdce kamenné,
tož by se ku pláči nezbudil,
kto by to právě rozsúdí!
1995 Takět, králi, pravím tobě,
opatr své svědomie v sobě,
velmi pilně, toť já razi.
Tu najdeš mnohé přiekazy,
v svědomí zapletenie divné,
2000 svému spasení protivné.
Uzřě se sám tak vinného,
ne lap posuď jiného,
vida do sebe [tyto] viny.
Ščastný, ktož to záhe činí,
2005 poznaje, co [má] vnitř [vady],
že své hřiechy pláčem [shladí].
Když spatříš svú srdečnú schránú,
vezříš pak na pravú stranu,
jenž se mieni ščestie světa,
2010 žes bydlil svá všecka léta
v česti, v zdraví, maje zbožie,
dařen jsa z milosti Božie
láskú, ctí v světě nemalú,
a to vše pro Boží chválu:

121b

2015 což jsi měl na světě prospěchu!
Tohos pak požíval v hříechu,
plně v hříechu své žádosti.
Protož máš těch příčin dosti,
2020 a snažně se hříechův káti.
Kdyžs již hleděl na pravici,
hlediž také na levici,
totiž na neštěstie světa,
ještoť mnohé lidi střetá,
2025 lživú řečí zlé přivodě,
od zlých lidí mnoho škodě.
Nemoc v těle, ztráta v zboží,
toť jsou vše poslové Boží,
tak se nám zde Buóh protiví,
2030 abychom jemu byli živi,
púštiec vŕecky zemské | žádosti
táhli k nebeské radosti:
protož přepúštie ty puótky.
A tys snad v tom nebyl krotký,
2035 nepřijímáš toho míle,
svú se volí jinam chýle,
libost si měl v světské psotě?
Daj se [vinen] v svéj slepotě,
žeš neznal Božie milosti.
2040 Protož té i jiné zlosti
kaj se a plač bez meškánie,
ať čas nemine pokánie.
Ktož ve slzách budú sieti,
ti mají v radosti žieti.
2045 Jižs slyšal dosti znamenie,
žeť zde nenie utěšenie!
Ještět viac praviti budu
o hrozném budúcém súdu.
Když sám Ježíš, král všech ctností,
2050 přídě súdit v svéj velebnosti,

122a

vuókol něho oheň zplane.
Tu dobrý i hříešný stane
a uzří jej oko všelikaké,
jenž jej ubádalo také.
2055 Ktož se Ježíšem styděli,
pokorně ho nepřijeli,
v hróžě jej budú slyšeti,
bud[et] se jimi styděti,
Ježíš spravdnosti tvrdě
2060 setře jich úmysly tvrdě.
Ten den hněvu i súženie,
den tesknosti i [búřenie],
hubenstva, hoře v temnosti,
den mhly, vichru i mračnosti,
2065 den hrozně trúby a jěku,
hoře hříešnému člověku,
kdež nemá žádné pomoci,
nelže zbýti Božie moci!
Běda, hříešníci nešťastný,
2070 když již tvoji hříeši vlastní
dolície toho, žeš provinil,
a řkúc: „Teď smy! Tys nás činil!“
Ze všech skutkóv, každé věci
dáš počet, i z prázdne řeči!
2075 Tehdy v tom přehro|zném súdu
sotně svatí hoře zbudú,
o zlých pak i řeči nenie!
Auvech, hrozně rozlučenie!
Slyš to, ktož jest v hříešiech bez studu,
2080 kak dočekáš toho súdu,
když v tom posledním orteli
Buóh zlé od dobrých rozdělí
řka: „Podte, moji zvolení!“
a zlým: „Děte, zlořečení,
2085 ať vás věčný oheň páli,
neb ste mne v světě netbali!“

122b

Tu pláč a zubóm škřípenie,
věčné peklo bez skončenie,
až jest pomysliti hrozno
2090 hříšných oddělenie ruózno!
,Děte!‘, ,Poďte!‘ — tě dvě slově,
ktož má na paměti hotově,
ten nechá mnohého bludu,
boje se hrozného súdu,
2095 kdež sotně probude svatý.
Slyš, křěstiane, hříechem jatý,
ješto strojíš marné [kvasy]
a řka: ,Na ty dlúhé časy
až do posledního súdu
2100 na dluh já hřěšiti budu!‘
A tak tiem úkorným smiechem
krmfíš diábla v sobě hříechem:
tak [v téj] naději obludné
zapomníš své smrti trudné,
2105 jenž jest hrozna a tak strašna
zlému křěšťanu nesčastna,
neb jej vydá k zatracení!
Slyš, kto má uši k slyšení,
dělajž každý své spasenie,
2110 nebť zde našeho bydla nenie,
chvátajmež tam žádostí
k našie budúcie radosti,
skutky činiec u vieřě čistě.
Pomoz, drahý Jezukriste,
2115 bychom věčné nůžě zbyli
a s tebú v radosti byli.
Amen.

Skládáno jest toto pravenie
tisíc let od narozenie
Pána Boha Jezukrista,
2120 v tom počtu, kdy psáchu tři sta

123a

devadesát čtvrté léto,
stal se konec řeči této.
Ktož těm knihám ména žádá,
věz, žeť sloví Nová rada.

2125 A tak této řeči konec,
jako bez vlasův bývá holec.

V sobotu před Květy před polednem
leta od narozenie Božého 1459 v Ledči.